

Koalicja Otwartej Edukacji
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 125
00-514 Warszawa

Warszawa, 29.12.2017 r.

Szanowny Pan
Jarosław Gowin
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Szanowny Panie Ministrze,

Członkowie Koalicji Otwartej Edukacji, zrzeszającej 38 instytucji i organizacji działających w obszarach nauki, kultury i edukacji, z zainteresowaniem zapoznali się z projektem ustawy o szkolnictwie wyższym (Konstytucja dla Nauki, Ustawa 2.0), która ma doprowadzić do reformy polskiego systemu szkolnictwa wyższego.

Z rozczarowaniem skonstatowaliśmy nieobecność zagadnienia otwartego rozpowszechniania wiedzy naukowej, także poza środowiskiem akademickim. Tymczasem to właśnie kwestie komunikacji naukowej, w tym zwłaszcza otwartego dostępu do publikacji naukowych i danych badawczych, znajdują się wśród najważniejszych wyzwań, z jakimi mierzą się ustawodawcy państw o największym potencjale badawczym. Stany Zjednoczone, Wielka Brytania czy Szwajcaria to tylko nieliczne przykłady krajów, które już od lat wprowadzają rozwiązania wspierające otwartość w nauce. Przypomnijmy, że Komisja Europejska w 2016 r. wskazała ambitny cel: wszystkie publikacje naukowe w UE mają być publikowane w otwartym dostępie do 2020 r.

Otwarty dostęp do publikacji i wyników badań naukowych jest odpowiedzią na zmianę technologii, których naukowcy używają w komunikacji. Pozwala na zacieśnienie współpracy między środowiskami akademickimi a gospodarką, specjalistami wykonującymi wolne zawody, instytucjami edukacyjnymi i sektorem pozarządowym.

W uzasadnieniu do projektu Konstytucji dla Nauki czytamy, że ważnymi celami reformy jest zapewnienie naukowej doskonałości i podnoszenie znaczenia polskiej nauki na świecie. Nie da się tych celów w pełni zrealizować, jeśli pominie się znaczenie otwartej nauki dla współczesnych badań w wiodących ośrodkach badawczych na świecie. Zaniechanie zmian w zakresie szerszego udostępniania wyników badań będzie skazywać polską naukę na dalszą marginalizację.

W uzasadnieniu projektu znajduje się również odwołanie do “trzeciej misji uczelni”, czyli podjęcie odpowiedzialności za rozwój społeczny i gospodarczy kraju. Niestety, w projekcie “trzecia misja” rozumiana jest nader wąsko i ogranicza się do komercjalizacji wyników badań poprzez zakładanie spółek celowych. Należy podkreślić, że otwarty dostęp jest komplementarny w stosunku do komercjalizacji. Otwarty dostęp do rezultatów badań naukowych będzie wsparciem dla innowacyjnych przedsiębiorstw.

Dotychczasowe inicjatywy zmierzające do poszerzenia otwartości w polskiej nauce mają na ogół charakter oddolny. Indywidualni uczeni i poszczególni wydawcy czasopism zdecydowali się na umieszczanie swoich publikacji w otwartym dostępie. Doświadczenia te wskazują na potrzebę uregulowania otwartych modeli komunikacji naukowej na szczeblu ogólnopaństwowym.

Nowa ustawa powinna uwzględniać następujące kwestie:

- regulaminy zarządzania prawami autorskimi na uczelniach (art. 160 projektu) powinny uwzględniać nie tylko aspekt komercjalizacji, ale także aspekt otwartego dostępu;
- naukowcy powinni otrzymać wyraźne i jednoznaczne zachęty do umieszczania swoich publikacji i danych badawczych w otwartym dostępie;
- zasady ewaluacji jednostek naukowych powinny zachęcać do wspierania otwartości;
- mechanizmy wspierające tworzenie repozytoriów instytucjonalnych.

Brak wyżej wskazanych kwestii zaskakuje, ponieważ w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego aktywnie działa Zespół ds. Otwartego Dostępu. Wyrażamy nadzieję, że w trakcie dalszych prac nad projektem ustawy te ważne dla społecznego funkcjonowania nauki zagadnienia zostaną uwzględnione.

Z wyrazami szacunku,

Klaudia Grabowska
Przewodnicząca Prezydium Rady KOED

Do wiadomości:
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP)